

Justine Amatha Dorothea Schermer 1897-1974

'Ik zeg 't liefst altijd precies zoals ik 't meen'

Geboren in de tijd van 'La belle époque' geniet Justine in haar jonge jaren daar volop van. Wel heeft zij de pech niet van de mogelijkheden qua onderwijs te kunnen genieten zoals de generaties na haar die wel krijgen. Tijdens haar eerste huwelijk leert zij door de 'kunst van het leven' op te komen voor haar eigen belangen. Zo ook haar keuze om na het overlijden van haar tweede echtgenoot in Rhenen te blijven wonen, ondanks flink verzet van haar familie. Zij kan zich niet voorstellen 'weg te gaan uit deze sfeer, waar ik mij nog het rustigste voel'.

Afkomst en opvoeding

Justine Schermer komt op 9 oktober 1897 te Amsterdam ter wereld als het eerste kind in een welgesteld gezin. De katholieke familie Schermer komt oorspronkelijk uit Noord-Holland, maar woont ook in Antwerpen en Kortrijk en dat zorgt ervoor dat de familie een sterke voorkeur krijgt voor een Franse levensstijl. Justine en haar broertje Joop krijgen een Franse kinderjuffrouw en spreken aan tafel Frans. In 1902 verhuist het gezin naar Den Haag.

Jeugd en huwelijken

Justine wordt, net als zoveel meisjes uit haar kringen, voorbereid op haar rol als aantrekkelijke partij voor een toekomstig huwelijk. Een reis naar Engeland om de Engelse taal te leren, gaat niet door vanwege de Eerste Wereldoorlog. Als oplossing komt een in Den Haag gestrand Engelse juffrouw tweemaal per week met Justine thee drinken en boodschappen doen. Haar grootmoeder Justine Wilkens-de Bruijn brengt de liefde voor het amateurtoneel op haar over. Bij een uitvoering van de Haagse Toneelclub O.Z.U. leert zij haar eerste echtgenoot kennen. Zij wordt verliefd op de marineofficier en vlieger Karel Doorman (1889-1942) en op 1 april 1918 volgt de verloving en in 1919 het huwelijk. In 1919 verhuist het paar naar Den Helder, een veel minder uitdagende plaats dan Den Haag. Justine vindt een nieuwe hobby: fotograferen, of liever gezegd 'het maken van kiekjes'. Het leven van een marineofficier met zijn gezin in het interbellum is een continu heen en weer gaan tussen Nederland (Den Helder en Den Haag) en Nederlands-Indië (Soerabaja en Batavia). Voor Justine betekent dit dat zij in december 1923 aankomt in Batavia voor een periode van vier jaar. Maar het drukkende warme klimaat, de geboorte van haar eerste kind en het overlijden van haar vader in december 1925 zorgen ervoor dat zij in januari 1926 terugkeert naar Nederland. Wel met haar zoontje Karel, maar zonder haar echtgenoot die pas in januari 1928 arriveert. Na een tweede periode van gescheiden leven van 1932 tot 1934 eindigt haar huwelijk van vijftien jaar en drie kinderen. Zij schrijft dat ze door de loop van de tijd meer gevormd is en niet meer alles doet wat door haar omgeving wordt verwacht. Karel Doorman zal in 1942 als schout-bij-nacht sneuvelen tijdens de Slag in de Javazee en gaat de geschiedenis in als held. Justine hertrouwt in 1934 met marineofficier Dik Hetterschij (1891-1948).

Verhuizing naar Rhenen

Tijdens een zeiltocht over de Nederrijn (Pinksteren 1939) heeft Rhenen en omgeving een gunstige indruk achtergelaten. Net ten westen van Rhenen, vlak naast het landhuis De Tangh, huren Justine en haar man voor twee jaar 'Het Witte Huis', gebouwd in 1926. In 1942

kunnen zij het pand aankopen. Rhenen is wel een heel andere omgeving dan Justine is gewend, niet het stedelijke milieu maar het landelijke. Op 15 mei 1942 volgde een harde klap voor het gezin. Alle Nederlandse officieren die de erewoordverklaring hebben afgelegd, moeten zich in uniform melden bij de opgegeven kazerne. Voor Hetterschij is dat in Ede en vandaaruit per trein naar Duitsland. Hij kan ontsnappen en keert terug naar Rhenen. In 1943 besluit hij onder te duiken als hij opgeroepen wordt zich te melden in het Wehrmachtlager in Amersfoort. Nu staat Justine er weer alleen voor en dat is zij niet gewend. Maar door haar directe en dikwijls autoritaire optreden kan ze zich staande houden ten opzichte van de Duitse bezetters. Dit komt van pas bij de verplichte evacuatie in het najaar van 1944 uit Rhenen richting het westen. Bij terugkomst in 'Het Witte Huis' blijkt er geplunderd en veel vernield te zijn. Het herstel van het huis vraagt veel van de financiële mogelijkheden van het gezin. Dan overlijdt in september 1948 plotseling haar echtgenoot. Naast de mentale klap betekent dit ook een flink financieel probleem. Zo vlak na de oorlog zijn de weduwepensioenen nog niet zo goed opgetrokken als een paar decennia daarna en dit zorgt voor veel hoofdbrekens bij Justine. Haar broer vindt dat het nu tijd is om de villa van de hand te doen. Voor Justine is dit heel moeilijk. Dit is de plek met zoveel dierbare herinneringen. Ook wil zij graag in Rhenen blijven wonen waar iedereen nog zo aardig is. Na lang en geduldig wachten krijgt Justine in 1954 toestemming om op een deel van haar grond waar vroeger een moestuin was, een houten gelijkvloerse directiekeet te mogen plaatsen. Een houten woonhuis, van 15 meter lang en 11 meter breed met centraal gelegen een gang en aan weerszijden kamers. In 1955 is het zo ver, 'Het Witte Huis' kan worden verkocht.

Een nieuwe start

Justine kan nu bouwen aan een nieuw leven zonder financiële zorgen. Eind jaren vijftig verhuist haar jongste zoon naar Amsterdam en blijft ze alleen achter in Rhenen. Helemaal alleen is zij nooit want voor huishoudelijke werkzaamheden heeft zij, als vrouw van haar klasse, de beschikking over dienstmeisjes. Voor de boodschappen is zij afhankelijk van derden, want autorijden heeft zij nooit geleerd.

De laatste jaren

In september 1974 blijkt plotseling haar gezondheid snel af te nemen. Ze overlijdt op 1 november 1974 in Den Haag, waar haar dochter Ank woont. Op 5 november wordt zij aan de Achterbergsestraatweg in Rhenen begraven naast haar echtgenoot Dik Hetterschij.

Bronnen:

Familiearchief bij M.J. de Liefde, Den Haag Familiearchief bij J.M.D. Doorman, Rhenen Doorman, J.M. (2018),

'Schout-bij-nacht Hetterschij bewoner van "Het Witte Huis". Hoe een marineofficier in Rhenen verzeild raakte', in: Oud Rhenen 37, 12-17

Oud Rhenen najaar 2019 Justine Amatha Dorothea Schermer Een leven tussen 'La belle époque' en Rhenen Jan Maarten Doorman